

JOZEF MAJCHRÁK – MARTIN HANUS

A megosztott nemzet

A szlovák kormányban újra helyet foglalt egy olyan párt, amelynek a vulgáris magyarellenességen kívül semmi más nincs a programjában. Az internetező nacionalisták magyar zászlót égetnek, a budapesti szlovák nagykövetség előtti járdára pedig valaki festékszóróval ezt a feliratot mázolta: „Nem felejtünk”. S mindez a Szlovákia déli övezetében élő magyarok miatt történt. De hogyan is élnek ők? Elynomók-e vagy elnyomottak?

A Szlovák Nemzeti Párt főnöke azonnal világos válasszal szolgál: a magyarok elnyomják és asszimilálják a szlovákokat, akik pedig a saját területükön élnek. Legutóbb, három héttel ezelőtt a *Die Presse* című osztrák napilapnak adott nyilatkozatában a Dél-Szlovákiában zajló „brutális magyárosításról” beszélt, meg arról, hogy aki nem tud magyarul, a szóban forgó területen esélyt sem kap a munkához jutásra. A Dél valóban elmagyarosodik?

Elmagyarosítás? Inkább az ellenkezője

A legutóbbi hatvan év távlatából épp ellenkező trend bontakozik ki. A valaha szintisztán magyar városnak számító Galánta, Léva, Érsekújvár, Losonc, Rozsnyó, Rimaszombat vagy Kassa lakosságának legalább kétharmadát ma már szlovákok alkotják. A korábban teljesen magyar Révkomáromban már negyven százalék a szlovákok aránya, s lélekszámuk sok más dél-szlovákiai kisvárosban is jelentősen megnőtt. A csallóközi falvakban is egyre népesebbek a szlovák enklávék. A Slota által emlegetett „magyrosítást” az elmúlt évtizedek statisztikái is cáfolják. Az 1991 és 2001 közötti időszakban a magyarok száma csaknem ötvezerrel csökkent, s joggal feltételezhető, hogy a magyarok bizonyos csoportjainak a többségi népességbe történő asszimilációja fokozatosan folytatódni fog – napjainkban például a kelet-szlovákiai magyar gyerekek negyven százaléka szlovák iskolába jár. Egy pszichiáterként tevékenykedő magyar értelmiségi, Hunčík Péter a jelenség kapcsán megjegyzi: „Először történt meg a második világháború óta, hogy a dél-szlovákiai magyarok lélekszáma az abszolút számok tekintetében csökkent. Mostanában sokan azt mondják: már az unióban vagyunk, már nem szükséges annyira elkülönülnünk. Mintha a kommunista internacionalizmus idősza után a magyar kisebbség elveszítette volna a kódját. Ugyanez történt Erdélyben is, ahol szintén jelentősen csökkent a magukat magyarnak vallók száma. Számomra érthetetlen, hogy a Magyar Koalíció

Pártja (a továbbiakban: MKP) egyáltalán nem foglalkozik ezekkel a számadatokkal.” Peter Šoltés, a Szlovák Tudományos Akadémián dolgozó történész szerint a magyarok asszimilációja főleg a városokban szembetűnő, s nagymértékben annak a természetes folyamatnak a következménye, melynek során a domináns kultúra és nyelv meggyengíti a kisebbséget: „Vidéken az asszimiláció kevésbé jellemző, mert egy olyan embernek, akinek az élete egy magyar nyelvű járás horizontján innen zajlik, nincs különösebb oka arra, hogy asszimilálódjon.”

Duray Miklós, az MKP alelnöke a *týždeň* című újságnak adott nyilatkozatában azt mondta, hogy nem a spontán asszimiláció okoz gondot számára, hanem a folyamat erőszakosabb vagy szervezett megnyilvánulásai: „Ismerek olyan magyar vállalkozókat, akik szívesen adnának pénzt a kultúrára, de nevük feltüntetése nélkül, mert félnék az ügyfeleik elvesztésétől. Ezt egyfajta erőszaktételnek tartom a társadalom részéről.” Annak példái azonban, amit „társadalmi erőszaktételnek” nevezhetünk, a másik oldalon is fellelhetők. Az 1998-as évben a liberális Magyar Polgári Párt¹ vezető személyiségeinek egyike, Petőcz Kálmán nem kapott olyan helyet a jelölőlistán, ahol esélye lehetett volna a megválasztásra. Párttársai ugyanis – persze nem hivatalosan – szemére vetették, hogy szlovák felesége van, és gyerekeit szlovák iskolába íratta.

Értsenek meg bennünket

Milyen tulajdonképpen a szlovákiai magyar életérzése? Idegennek érzi magát otthon? Valóban Magyarország az igazi hazája? A szlovák történettudomány megalapítója, Daniel Rapant 1930-ban arról írt, hogy tíz évvel Trianon után – amikor minden harmadik magyar, 3,4 millió ember az új Magyarország határain kívül, a szomszédos országokban találta magát – a rendkívüli sérelem érte még mit sem változott. „A különböző megnyilvánulások alaptónusát továbbra is a régi, ezeréves Magyarország reintegrációja határozza meg” – írta felháborodottan Rapant. Ma már, hetvenöt évvel Rapant írásának születése után sok minden másképp van: a sérelemérzet sokkal gyengébb ugyan, de megmaradt, ugyanakkor se Szlovákiában, se Magyarországon nincs olyan politikai alakulat, amely Trianon revízióját követelné. Maga Duray, akit nemcsak Slotáék, de a liberális médiák is revizionistának tartanak, a következőket mondja: „Nem tudok ilyen jellegű szervezett csoportról, olyan egyének azonban vannak, akik revíziót követelnek. Elfelejtik azonban, hogy a párizsi békeszerződés revízióját kellenek követelniük.” Duray a szlovákiai magyarok státusát a szlovák alkotmány keretében szeretné végleg rendezni:

„Olyan elrendezésről volna szó, amely hasonlít a területi autonómiára, *de facto* azonban nem volna vele azonos. Szlovákia területén többségi és kisebbségi térségeket jelölne ki – tekintet nélkül arra, hogy a magyarok vagy a szlovákok vannak-e többségben –, s azok, akik kisebbségben vannak, kisebbségi jogokat kapnának. A szlovákok és a magyarok partnerkapcsolatáról volna szó.” Hunčík megértést kér a szlovákoktól: „Mindenkinek meg kell értenie, hogy Trianon hatalmas veszteség volt a magyarok számára, ezért tekintik sérelemnek. Másfelől viszont az itt élő magyarok nem akarnak már semmiféle változást. A tapasztalat arra tanította őket, hogy valahányszor határváltozásra kerül sor, ők fizetnek rá a legjobban. Az első bécsi döntés után, amikor Dél-Szlovákia a magyaroknak jutott, olyan tapasztalatokra tettek szert az új hatalommal, amelyek nem voltak éppen harmonikusak. A háború után pedig jöttek a Beneš-dekrétumok, jött a hazatelepítés, amikor magyarok ezreit üldözték el. Mindez annak a kilencvenes évek közepén készült felmérésnek az eredményeiben is tükröződött, amelyből kiderült, hogy az itteni magyarok majdnem kilencven százaléka hallani sem akar a határrevízióról.”

Hol a haza?

Számos szlovákiai magyar egyfajta gyökértelenséget, mi több, tudathasadást emleget. Kulturális értelemben inkább Magyarországhoz tartoznak, de Szlovákiában szocializálódtak. Hol van az igazi hazájuk? „Az identitástudat hasadtsága általános érzés, hazudna, aki mást mondana” – állítja Duray Miklós. Felidézi a nyolcvanas éveket, amikor disszidensként² vizsgálati fogságban volt, s azon töprengett, hogyan reagálna, ha hazaáruházzal vádolnák meg. „Azt kellett volna mondanom, hogy nem tudom, mi az.” Kérdésünkre, hogy nem Magyarországot tekinti-e mégiscsak szellemi hazájának, pillanatnyi hallgatás után így válaszolt: „A saját kultúrámat tekintem a hazámnak.”

A történész, Peter Šoltés a futball példájával magyarázza el az identitás problémáját: „Amikor magyarokkal beszélgetek, és megkérdem őket, hogy egy magyar–szlovák mérkőzésen kinek szurkolnak, akkor azt mondják, hogy egyértelműen a magyaroknak. Ez ugyanaz, mint amikor a vajdasági szlovák Szlovákiának szurkol Szerbia ellen.” Šoltés szerint azonban az identitás többretegű jelenség: „Az ember nem csupán elvont fogalmakra, kulturális vagy egyéb kritériumokra alapozza az azonosságtudatát, hanem saját konkrét sorsára is. Az itteni magyarok számára sokkal egyszerűbb, ha a Csallóközben árusítják a zöldséget, mint ha Magyarországon kellene érvényesülniük. Van egy történész ba-

rátom, aki azt mondja, hogy míg Magyarországon csak harmadosztályú lenne, itt az élvonalban van. Sokakban tudatosul tehát, hogy itt könnyebben fel tudnak törni a csúcsig, mint Magyarországon, ahol a konkurencia lényegesen nagyobb.” Ráadásul egyfajta „magyar–magyar” probléma is létezik. Számos szlovákiai magyar említi azt a megvetést, amelyet a magyarországi magyarok tanúsítanak irántuk. „Afféle »übermenschként« viszonyulnak hozzánk. Vagy pedig sajnálkozó pillantást vetnek ránk, és megjegyzik: igen, tudjuk, hogy gyötrődtek ott” – vélekedik Hunčík Péter. Az MKP képviselője, A. Nagy László a következőket állapítja meg a téma kapcsán: „A viszony annak megfelelően alakult és attól függött, hogy milyen volt országainkban a társadalmi és gazdasági helyzet. A nyolcvanas években megvetéssel tekintettek ránk, Mečiar idejében kissé sajnáltak bennünket, a legutóbbi időszakban viszont egyesek irigyelték a reformjainkat.”

Nyugat-kelet

A szlovákiai magyarok esetében egy másik összefüggésről sem szabad elfeledkezni. A déli területek kapcsán – Szlovákia többi részétől eltérően – nem érvényes a civilizáltabb nyugatra és a „civilizálatlan” keletre való felosztás. A mai Szlovákia délnyugati része egyike volt a régi Magyarország legfejlettebb térségeinek, mi több, az itteni dialektus alapján született meg a mai irodalmi magyar nyelv. „Ma is az a helyzet, hogy ha egy kelet-szlovákiai magyar látogat el Pozsonyba, akkor nem úgy nézünk rá, mint valamilyen isten háta mögötti helyről jött vendégre. Az első pillanatban látni, hogy művelt és kulturált emberről van szó”, mondja A. Nagy László. Duraynak a délkelet-szlovákiai magyarokról kialakult képét enyhe romantizmus hatja át. Véleménye szerint tisztább jelleműek a nyugatiaknál, akik, úgy mond, rafináltabbak és „agyafúrtaabbak”. A „keletieket” azért is becsüli, mert elevenebb bennük a lázadó szellem. „A Duna-menti alföldön a királyi hatalom folyamatos volt, keleten viszont erősebben érvényesült Erdély és a Rákóczi-felkelés befolyása. Nyugat-Szlovákiától eltérően ott a kálvinista egyház is erősebb” – magyarázza. Duray szerint ezek a különbségek az MKP politikájában is tetten érhetők. A keletről származó tagok állítólag jóval kritikusabban viszonyulnak a párt politikájához, s inkább hajlanak az autonomizmusra. Duray megemlíti, hogy ez a különbség legutóbb a Nyitra megyei helyzet kapcsán kialakult vitákban mutatkozott meg, ugyanis épp ezen tagok részéről érte kemény bírálat az MKP némi képviselőjének magatartását. Ebben a régióban a pártnak többsége volt a megyei képviselőtestületben,

s itteni reprezentánsait a szlovák politikusok és tájékoztatói eszközök is kritizálták.

Duray felfogásának, miszerint a kelet-szlovákiai magyarok hajlíthatatlan és erősebben nemzeti érzelmű közösséget alkotnak, némiképp ellentmond az a tény, hogy pont ez az a régió, ahol a magyar szülők sokkal készségesebben küldik szlovák iskolába a gyerekeiket, mint a Csallóközben. Šoltés szerint keleten a magyar gyerekek negyven százaléka jár szlovák iskolába, míg nyugaton ez az arány csak tíz százalék. Érdekes a szlovákiai magyar politikai képviselő története is. Míg a kilencvenes évek elején az itteni magyar politikai pártok – a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalom (MKDM), a liberális Magyar Polgári Párt (MPP) és a nemzetibb orientációjú Együttélés – egy többé-kevésbé sztenderd politikai spektrumot jelenítettek meg, napjainkban a magyar kisebbség érdekeit már csak az MKP képviseli.

Együtt többre vagyunk képesek

Miért nem jött létre rögtön a bársonyos forradalom után egy egységes magyar párt? A magyar kisebbség akkori reprezentánsai nemcsak nézeteik és értékrendjük tekintetében különböztek egymástól, abban sem volt egységes elképzelésük, hogy milyennek kellene lennie a szlovákiai magyar politikának. Az MPP egykori elnöke, A. Nagy László szerint pártja alapvető paradigmája abban az időben így fogalmazódott meg: a nemzetiségi kisebbség érdekeit szolgáló változások csak a szlovák pártokkal folytatott konstruktív együttműködés révén érhetők el, s az a legjobb, ha az együttműködés a közös kormányzásban ölt testet. „Akkoriban elég nagy volt a feszültség az egyik oldalon álló MKDM és Együttélés s a másik oldalon lévő MPP között. Főleg az Együttélés hirdetett olyan politikai paradigmát, amely szerint a magyar kisebbség ügyében csak a mindenkori kormánnyal szembeni kemény ellenzéki politizálással érhető el lényeges haladás. E tekintetben a dél-tiroli, baszkföldi és írországi tapasztalatokból indultak ki”, mondja A. Nagy. Az Együttélés akkori elnöke, Duray Miklós szerint azonban ez az értelmezés túlságosan leegyszerűsítő. „Az MPP nem fogadta el az Együttélés együttműködési ajánlatát. Mivel a magyaroknak a kormányban már volt képviselőjük, olyan magyar csoportosulásra is szükség volt, amely ellenzéki lett volna.” Végül azonban a három magyar párt – részben a koalíciókat hátrányos helyzetbe hozó Mečiar-féle választási törvény hatására – egyesült. A Szlovák Demokratikus Koalíciótól eltérően az 1998-as választások után az MKP mentes maradt az eredeti pártokhoz való visszatérést célzó nyomástól. „Számos tagunkban a választások után is viszonylag so-

káig ott bujkált a mečiarizmus visszatérésétől való félelem, ez volt az oka annak, hogy igyekeztek elfeledkezni az eszmei különbségekről. Az MKP mindkét Dzurindakormány idején sikeres volt. A szétválás óhaja kudarcra lett volna ítélve”, fejtegeti A. Nagy. Ez a döntés azonban túl sokba került a pártnak.

Soraiban egyaránt vannak kereszténydemokraták, liberálisok és baloldali politikusok. „Az egyesülés meghozta a sikert és a konszolidációt, az MKP-nek azonban nincs semmilyen meghatározó profilja. Csak magyar” – mondja Hunčík. Az értékrend tisztázatlanságán túl a gyakori „kettős kommunikáció” is zavarja őt az MKP-nál. A párt általában mást mond Szlovákiában, és mást Magyarországon. Az eltérések az árnyalatokban rejlenek. Szlovákiában például aláírnak egy koalíciós szerződést, amelyben kötelezik magukat, hogy nem vetik fel a Beneš-dekrétumok kérdését, Budapesten pedig azt hangoztatják, hogy a kérdés felvetése fölöttébb problematikus lesz. Szlovákiában félnek világosan megmondani, hogy a dekrétumok újratárgyalását kívánják. Számos érv szól a téma napirendre tűzése mellett, számos pedig ellene – mindenekelőtt azonban legyen tiszta a játszma.

Melyik dominál ma az eredeti áramlatok közül az MKP-ben? Első pillantásra úgy tűnhetne, hogy az MKDM volt tagjai az irányadók: az elnök, Bugár Béla és az alelnök, Csáky Pál is őket reprezentálja. A helyzet azonban nem ilyen egyértelmű. Hunčík szerint sok olyan professzionista, aki az elmúlt választási időszakban a végrehajtó hatalomban tevékenykedett, valamint a párt gazdasági köreinek jelentős része az egykori MPP környezetéből került ki. E párt tagja volt többek között Gyurovszky László és Miklós László, akik korábban a regionális fejlődésért és a környezetvédelemért felelős miniszter posztját töltötték be. A regionális szervezetekben viszont az Együttélés egykori tagjai jutottak vezető szerephez, mivel ennek a pártnak volt a legnagyobb tagsága.

Megvan a paradigma?

Az MKP politikája alighanem a legutóbbi választások után szembesült a legnagyobb próbatétellel. A párt tisztségviselőinek jelentős része semmiféle problémát nem látott a *Smer*rel és a *HZDS*-szel való közös kormányzásban. A nyilvánosság előtt egyetlen magyar értelmiségi sem bírálta őket ezért. Ezt csak Hunčík tette meg a *týždeň*nek adott interjújában: „Nagyon körmönfont eszmecesterét folytattak arról, hogy nagyobb szolgálatot tesznek a kisebbségnek azzal, ha hatalmon maradnak. Az effajta érvelést számos funkcionárius számára

megkönnyítette az a tény, hogy kijelenthették: ha mi nem lépünk be a kormányba, akkor a Szlovák Nemzeti Párt fog belépni.” Az MKP megtalálta volna a legmegfelelőbb paradigmát? Minden körülmények közt benn kell maradni a kormányban, ragaszkodni kell az államigazgatásban megszerzett pozíciókhoz, s akkor a Szlovák Nemzeti Párttól eltekintve lényegében mindegy lesz, hogy a párt kivel lép koalícióra?

Miroslav Kusý professzornak van egy könyve: *Mi legyen a magyarjainkkal?*³ A kötet címével mintha mindannyiunkhoz egy kérdést intézett volna.

A válasz: a jó együttélés érdekében a magyarjainknak szükségük van az empátiánkra, de a kritikánkra is.

ŠTEFAN HRÍB

A két legnagyobb hiba

Bár a szlovákiai magyar kisebbség képviselői 1989 után kevesebb rossz döntést hoztak, mint a szlovák politikusok, két súlyos hibát ők is elkövettek. A Magyar Koalíció Pártjának alapelvei első ízben akkor szenvedtek kulcsfontosságú sérelmet, amikor a párt azt követően is a kormányban maradás mellett döntött, hogy 1998 és 2002 között elfogadták Szlovákia új területi felosztását.

Az akkori kormány teljesen természetellenes módon osztotta fel az ország területét, s ezt kizárólag azért tette, hogy az elrendezés a legkevésbé se legyen előnyös a magyarjaink számára. Az első Dzurinda-kormány olyan durva szabálytalanságot követett el ezáltal az MKP ellen – annak legérzékenyebb tevékenységi területét sértve –, hogy ha a párt meg akarta volna őrizni az arcát, akkor a kormányból való távozáson kívül semmiféle más tiltakozás nem kerülhetett volna szóba számára. Ekkor derült ki azonban, hogy az MKP szervezeteit is mélyen áthatja az a fajta gondolkodásmód, amelyben az alapelvekkel és a távolabbi tekintő mérlegeléssel szemben a rövid távú érdekek és a hatalomból származó előnyök jutnak érvényre. Az MKP akkor meghajlította a derekát, s többé már sosem tudott teljesen kiegyenesedni.

A másik kulcsfontosságú hibát az a döntés jelentette, amelyet az MKP közvetlenül a 2006. évi választások után hozott meg. Ekkoriban szinte az egész pártvezetés és a magyar értelmiségiek túlnyomó többsége egyetértett abban, hogy az MKP akkor is kormányzati szerepet vállal, ha a HZDS-szel és a Smerrel⁴ kellene koalícióra lépnie. Ezúttal már nem csupán az alapelvek célszerű mellőzéséről volt szó, hanem a teljes arculatvesztésről és annak a bizalmi tőkének az eljátszásáról is, amelyet az MKP a korábbi időszakban felhalmozott. Az indoklás,

miszerint önmaga elárulásával a párt az SNS⁵ kormányra kerülését akarta megakadályozni, kínosnak hatott.

Bugár Béla azon megjegyzése pedig, hogy az SNS jelenléte a kormányban jobban zavarja az MKP-t, mint a szlovák demokratákat, sértette az összes olyan szlovákot, aki 1989 óta magyarjaink jogait és méltóságát védte.

EVA ČOBEJOVÁ

A mi falunk története

A mi falunk, amely a Csallóközben fekszik, emberemlékezet óta magyar volt. Igaz, a trianoni egyezményt követően átkerült a Csehszlovák Köztársaságba, de az itteni élet nem sokat változott. A szlovákok száma ugyan fokozatosan nőtt, néhány család (főleg tanáremberek családjai) ide költözött, s több szlovák lány is ide jött férjhez, mivel azonban fokozatosan érkeztek és kis létszámban, a falu magához tudta hasonítani őket, s a dolog nem szült rossz vért.

A Matica slovenská⁶ helyi egyesületének báljára csapatonul jártak a Csemadok-tagok,⁷ néhány nappal később pedig a maticások vizionozták a látogatást a csemadokosok bálján. A szlovákok tudomásul vették, hogy kisebbséget alkotnak, és megszokták, hogy az éjjeli mise mindig magyar nyelvű (a szlovák misére, rövidített formában, éjjél előtt két órával került sor). A magyarok lassan megbékéltek azzal, hogy ha azt akarják, hogy a falu életének eseményeiről mindenki tudomást szerezzen, akkor a hangosbemondóban szlovákul is el kell hangozniuk a híreknek. S idővel megértették, hogy ha azt akarják, hogy a községtanácsban legyen egy ügyes és rátermett szlovák, aki segíteni tud a falunak, akkor a községtanács ülésén szlovákul kell beszélniük.

A kölcsönös kapcsolatok természetes úton-módon olyan formát öltöttek, amely mindkét félnek megfelelt. Hol a szlovákok engedtek, hol a magyarok.

Falunk élete azonban az utóbbi években változásnak indult. Két oka van ennek – Pozsony közelsége és a jelzáló. A gazdag Pozsony szlovák lakosai fölfedezték a csallóközi falvak báját, s az itteni telkek előnyeit is fölismerték. A polgármester ugyan nem engedélyezte, hogy nagy lakóparkok épüljenek a faluban, amelyek drámai módon megváltoztatják a szomszédos községek arculatát, a település szlovák lakóinak száma azonban feltűnően gyarapszik. Néhányan régi házakat vettek, mások kerteket vagy épülőfélben lévő házakat. Az arány már szinte egy az egyhez. A kisebbség számban veszélyeztetni kezdi a többséget. Az őstelepeselek többségén látni, hogy nem örülnek ennek. Nem lehet csodálkozni rajtuk.

S voltaképpen nem is a magyar nyelvről van szó – a mi magyarjaink jól tudnak szlovákul, és semmi sem gátolja őket abban, hogy a nyelvükön beszéljessenek.

A szülőfaluját szerető s azt egészen okosan irányító polgármesteren látszik, hogy aggódik a falu közösségének jövője miatt. Az őstelepések ugyanis mindig élénk társadalmi életet éltek. A Csemadok és a Matica változatlanul aktív, hasonlóképpen tevékeny a Nyugdíjasok Klubja és a Vöröskereszt, a Tűzoltó Egyesület és a Sportklub. Továbbra is szokásban van a multságok megrendezése, a májusfa felállítása, a közös szilveszteri pohárköszöntő, a hagyományos vadászünnep, a nagybőgő eltemetése és az ünnepélyes falunap. Az újonnan beköltözött lakosok azonban nem járnak ezekre a rendezvényekre; társasági életüket Pozsonyban élik. Hét közben csak aludni járnak a faluba, a hétfvégén pedig a kerítéseik mögé rejtőznek. Hogyha szórakozni akarnak, a pozsonyi multiplexeket vagy színházakat keresik fel, s nem érdekli őket az az amatőr program, amelyet a nyugdíjasklub tagjai vagy a helybeli iskolások adnak elő a kultúrházban.

A beköltözötteket többnyire egyáltalán nem érdekli, mi történik a község képviselőtestületében. Épp csak annyit akarnak, hogy a Pozsonyba vezető utak a lehető legjobbak legyenek. A falu elöljárói azt is rosszkedvűen látják, hogy a magyar óvodába csak hét gyereket íratnak be, a szlovákba viszont harminchatot. Ellenzik, hogy a szlovák osztályokat a magyarok rovására bővíték, s haragot vált ki belőlük, hogy a magyar családok szlovák iskolákba adják a gyerekeiket. Pedig e családok eljárása teljesen logikus – azt akarják, hogy a gyerekeik jól tudjanak szlovákul, hiszen bizonyára a közeli Pozsonyban fognak tanulni, s nem Budapesten. A helyi iskolában is a szlovákság válik elsőhegedűssé. A magyar tanítóknak egyre kevesebb diákjuk marad, annak dacára is, hogy a Magyarországról érkező alapítványi pénzből a magyar tagozat átlagszínvonalat meghaladó dolgokat is kínál.

A magyar őstelepések és a beköltözött szlovákok között vagyoni különbség is kimutatható. Míg az előbbieket egész nap keményen dolgoznak a földjeiken és főlásátraikban, a szlovák jövevények semmit sem természetnek a házaik körül. Míg az őstelepések házai előtt egyetlen egy régebbi autó áll, a beköltözöttek előtt két-három új kocsi is parkol.

Falunk tehát fokozatosan kettéválik: a magyar őstelepések továbbra is összejárnak a községi rendezvényeken, jól ismerik egymást, itt vannak a sírjaik, ugyanakkor megjelentek a szlovák jövevények, akik mindenemű családi, baráti és szomszédi kapcsolatnak híján vannak. S mivel sokan jönnek egyszerre, a település már

nem tudja befogadni őket, nekik pedig nincs is ilyen igényük. Csak lakni jöttek ide. Vajon milyen sors vár egy ilyen falura?

Az élet majd megmutatja.

Fordította és a jegyzeteket írta: G. Kovács László

¹ A párt később egyesült a Magyar Kereszténydemokrata Mozgalommal és az Együttéléssel, s így jött létre a Magyar Koalíció Pártja. – *A szerző jegyzete.*

² Csehszlovákiában, illetve a mai Csehországban és Szlovákiában ezzel a szóval jelölték/jelölik azokat, akik nyíltan szembefordultak a pártállami diktatúrával, s ezzel voltaképpen „disszidáltak” a hatalomnak totálisan alávetett társadalomból.

³ Miroslav Kusýt (1931) napjaink legtekintélyesebb szlovák politológusai és publicistái között tartják számon. Magyarul két könyve is olvasható: *Szlovák vagyok, szlovák leszek* (1993) és a *Magyarkérdés Szlovákiában* (2002).

⁴ HZDS: Hnutie za demokratické Slovensko (Demokratikus Szlovákiáért Mozgalom); nacionalista színezetű, a populista demagógia eszköztárát is előszeretettel alkalmazó politikai tömörülés, amely fontos szerepet játszott a Csehszlovákia felbomlásához vezető folyamatban és az 1993. január 1-jén létrejött Szlovák Köztársaság fennállásának első éveiben. Neve elválaszthatatlanul összekapcsolódott Vladimír Mečiarnak a nevével. A párt tömegbázisa és korábbi befolyása az elmúlt években látványosan csökkent. A Smer (beszélő név: „irány”-t jelent) önmagát szociáldemokrataként meghatározó, de a nacionalizmussal is kacérkodó, bírálói által populistának mondott párt, amely viszonylag rövid idő alatt széles körű támogatottságra tett szert, és megnyerte a legutóbbi választásokat. Sikereiben jelentős része van figyelemre méltó képességeket felmutató, hívei által karizmatikus személyiségnek tartott elnökének, Robert Ficónak, aki pártja választási győzelmének köszönhetően ma Szlovákia miniszterelnöke.

⁵ SNS: Slovenská národná strana (Szlovák Nemzeti Párt); nagy múltú, eredetét a dualizmus korszakáig visszavezető párt, amely 1989 után jelent meg újra a politikai élet színpadán. Anakronisztikus idegenellenesség, szélsőséges nacionalizmus jellemzi; felfokozott, agresszív magyarellenességét a szlovák társadalom többsége is elutasítja.

⁶ Matica slovenská („Szlovák Anyácska”): a kulturális élet szervezését, a közművelődés ügyének előmozdítását szolgáló patinás intézmény, amely 1863 és 1875 között különösképpen fontos szerepet játszott a nemzeti mozgalom fellendítésében. A magyar kormányzat feloszlatta. 1919. január 1-i újjászervezése óta folyamatosan működik.

⁷ Csemadok: Csehszlovákiai Magyar Dolgozók Kulturális Szövetsége; 1949-ben hozták létre, s bár a kommunista párt irányvonalát kellett követnie, sokat tett a magyar kulturális élet újjászervezéséért, a nemzeti öntudat újjáélesztéséért. Az 1989-es rendszerváltozás után a történelmivé vált elnevezés megőrzésével jelenleg Szlovákiai Magyar Társadalmi és Közművelődési Szövetségként végzi munkáját.